

LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

TRẦN THỊ LAN. *Chất lượng lao động của đội ngũ trí thức giáo dục đại học Việt Nam hiện nay*

Chuyên ngành: Chủ nghĩa xã hội khoa học

Mã số: 62.22.85.01

Giáo dục đại học (GDĐH) Việt Nam, với tư cách là cái nôi đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, có trọng trách to lớn trong quá trình tạo lập, phát triển tiềm lực trí tuệ cho dân tộc. Tuy nhiên, chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam đang bộc lộ không ít những bất cập và hạn chế cũng như khoảng cách ngày càng xa giữa kỳ vọng của xã hội với kết quả đào tạo đạt được ở các trường đại học. Vì vậy, yêu cầu nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH ở nước ta đã trở thành tất yếu không chỉ để đáp ứng đòi hỏi của khoa học sư phạm mà còn được hồi thúc bởi những thời cơ, thách thức do thời đại và thời cuộc đặt ra. Luận giải, khảo sát vấn đề này để tìm giải pháp phát triển có ý nghĩa lý luận và góp phần thực hiện chủ trương kiểm định chất lượng các trường đại học theo hệ tiêu chuẩn của Bộ Giáo dục và Đào tạo nhằm “đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục” theo tinh thần Nghị quyết Trung ương 8 khóa XI của Đảng.

Xuất phát từ những lý do nêu trên, tác giả chọn vấn đề “*Chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam hiện nay*” làm đề tài luận án tiến sĩ của mình.

Ngoài phần mở đầu, kết luận, danh

mục tài liệu tham khảo, phụ lục, luận án gồm 4 chương, 11 tiết.

Chương 1 (tr.6-22) *tổng quan tình hình nghiên cứu liên quan đến luận án.*

Chương 2 (tr.23-68) làm rõ *cơ sở lý luận về chất lượng lao động của trí thức GDĐH.*

Thống nhất với quan niệm của chủ nghĩa Marx-Lenin, của Đảng Cộng sản Việt Nam về trí thức, tác giả cho rằng, trí thức là một tầng lớp xã hội được đặc trưng bởi phương thức lao động trí óc, sáng tạo. Họ là lực lượng chủ yếu tham gia trực tiếp vào việc phát kiến, giữ gìn và truyền bá tri thức góp phần thúc đẩy sự phát triển nhận thức khoa học và sự tiến bộ của xã hội. Trí thức GDĐH Việt Nam là một lực lượng xã hội hay một nhóm xã hội - nghề nghiệp đặc thù, tiêu biểu của trí thức; là chủ thể của hoạt động sư phạm trong lĩnh vực GDĐH, có nhiệm vụ giảng dạy; nghiên cứu khoa học, ứng dụng, chuyển giao công nghệ; tổ chức, quản lý hoạt động sư phạm nhằm nâng cao dân trí, đào tạo nguồn nhân lực có trình độ cao và phát triển nhân tài cho đất nước. Lao động của trí thức GDĐH là quá trình tác động có mục đích của nhà giáo đến đối tượng người học nhằm đào tạo, bồi dưỡng, phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao.

Theo tác giả, chất lượng lao động là khái niệm dùng để chỉ mức độ thỏa mãn, khả năng đáp ứng các tiêu chí, yêu cầu đặt ra của một công việc cụ thể nào đó. Chất lượng lao động bao hàm trong bản thân nó hàng loạt các yếu tố, trước hết là sự thỏa mãn, đáp ứng, sự trùng khớp

giữa kết quả lao động thực tế với nhu cầu, mong muốn của các chủ thể hay mục tiêu định sẵn và những tiêu chuẩn xác định. Theo đó, chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH cần phải được xem xét như là kết quả từ việc hoàn thành chức trách của đội ngũ giảng viên, đội ngũ cán bộ quản lý ở các cơ sở GDĐH với hiệu quả biến đổi trình độ, năng lực tư duy, phát triển nhân cách của người học theo hướng tích cực và tiến bộ; là đặc tính thỏa mãn tốt nhất và đáp ứng được yêu cầu của khách hàng - những chủ thể hưởng lợi từ hoạt động nghề nghiệp chuyên môn của nhà giáo ở bậc đại học.

Bên cạnh việc nêu rõ quan niệm chung, luận án còn chỉ ra những đặc điểm lao động, tiêu chí đánh giá và tính tất yếu nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH ở các trường đại học công lập ở nước ta hiện nay trên ba phương diện chủ yếu: *giảng dạy; nghiên cứu khoa học; quản lý giáo dục*.

Chất lượng giảng dạy của đội ngũ nhà giáo giảng dạy bậc đại học ở nước ta hiện nay không đơn thuần biểu hiện ở khối lượng thông tin truyền đạt mà được đánh giá cao ở mức độ và hiệu quả hình thành năng lực nhận thức, tư duy, thực hành cũng như khả năng tự tạo việc làm hay khả năng thích ứng và hội nhập quốc tế của sinh viên sau khi tốt nghiệp.

Chất lượng nghiên cứu khoa học, chuyển giao công nghệ của đội ngũ trí thức GDĐH được biểu hiện ở mức độ sáng tạo, hiệu quả triển khai, ứng dụng kết quả nghiên cứu, những phát minh, sáng kiến vào thực tiễn công tác đào tạo, bồi dưỡng của nhà trường cũng như nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

Chất lượng hoạt động quản lý của đội ngũ trí thức GDĐH được phản chiếu ở hiệu quả xây dựng, triển khai, giám sát việc thực hiện kế hoạch giảng dạy, học tập, nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ của đội ngũ trí thức giữ chức vụ lãnh đạo hoặc đảm trách một số các hoạt động kiêm nhiệm như cố vấn học tập, chủ nhiệm lớp, công tác đoàn, hội.

Chương 3 (tr.69-113) đánh giá *thực trạng chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam hiện nay và một số vấn đề đặt ra*.

Đánh giá chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam hiện nay, luận án làm rõ các tiêu chí bao gồm: mức độ đáp ứng tiêu chuẩn giảng viên, mức độ hoàn thành nhiệm vụ, kết quả lao động thực tế, mức độ hài lòng của các chủ thể thụ hưởng thành quả của GDĐH, hiệu quả lao động của trí thức GDĐH trong tương quan so sánh với các điều kiện đảm bảo. Đặc biệt, nhấn mạnh đến tiêu chí đánh giá quan trọng, là khả năng đáp ứng nguồn nhân lực được đào tạo với thị trường lao động và việc làm.

Nhìn vào bức tranh GDĐH ở Việt Nam hiện nay có thể nhận thấy, một trong những hạn chế, bất cập lớn nhất là chưa tạo ra được lớp người lao động có khả năng thích ứng nhanh, chủ động, sáng tạo, đủ năng lực đáp ứng yêu cầu của kinh tế tri thức. Đa số các nhà quản lý doanh nghiệp đều có chung nhận xét: kỹ sư công nghệ thông tin phần lớn trình độ đều thấp hơn rất nhiều so với tiêu chuẩn quốc tế; sinh viên mới ra trường ngành quản trị kinh doanh thì còn non nớt, nặng về kiến thức sách vở. Hiện trạng này cho thấy chẳng những có sự thiếu hụt nghiêm trọng nguồn

nhân lực chất lượng cao ở các lĩnh vực cần thiết phải tạo ra sự đột phá trong bối cảnh hội nhập, cạnh tranh toàn cầu mà còn là khoảng cách ngày càng xa giữa chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH so với yêu cầu của thực tiễn và sự kỳ vọng của xã hội.

Từ những tiêu chí đánh giá chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam hiện nay, luận án luận giải 5 vấn đề đặt ra, đó là: 1/ Nguy cơ tụt hậu ngày càng xa về trình độ, năng lực của đội ngũ trí thức GDĐH trước yêu cầu hội nhập quốc tế; 2/ Sự mất cân đối về cơ cấu trong chất lượng lao động của trí thức GDĐH Việt Nam hiện nay; 3/ Trí thức GDĐH cần kết hợp giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong khi khuynh hướng xem nhẹ nghiên cứu khoa học đang diễn ra phổ biến; 4/ Mâu thuẫn giữa yêu cầu giải phóng năng lực sáng tạo, tâm huyết của trí thức GDĐH với những rào cản trong tư duy, cơ chế, chính sách và các điều kiện đảm bảo chất lượng; 5/ Chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH được đảm bảo bởi trách nhiệm của nhà giáo nhưng cơ chế kiểm tra, giám sát, đánh giá chưa được coi trọng đúng mức.

Có thể nói, chất lượng lao động của đội ngũ trí thức ở bậc đại học đã từng bước được nâng lên nhưng nhìn chung còn có những thiếu hụt, hạn chế nhất định trước đòi hỏi của thực tiễn với không ít mâu thuẫn cần sớm được quan tâm, khắc phục. Đó là mâu thuẫn giữa trình độ, năng lực hiện có của đội ngũ trí thức nhà giáo với yêu cầu đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho đất nước; yêu cầu kết hợp giảng dạy và nghiên cứu khoa học; những rào cản đối với việc đảm bảo chất lượng lao động

của trí thức nhà giáo đang làm sâu sắc thêm thách thức tạo lập sự phát triển bền vững của GDĐH; năng lực sáng tạo của nhà giáo cần được giải phóng triệt để nhưng thực tế lại thiếu điều kiện đảm bảo; trách nhiệm của trí thức nhà giáo phải được nâng cao trong khi cơ chế kiểm tra, giám sát, đánh giá chưa được coi trọng đúng mức.

Nhìn nhận những mâu thuẫn nêu trên từ yêu cầu phát triển bền vững, có thể nói, đây thực sự là nguy cơ, thách thức rất lớn mà đội ngũ trí thức GDĐH phải sớm vượt qua bằng quyết tâm và nỗ lực cải cách triệt để nhằm nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH trong điều kiện gia tăng cạnh tranh và hội nhập.

Trên cơ sở đánh giá thực trạng trên, tác giả đưa ra *quan điểm và giải pháp nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam hiện nay* (chương 4, tr.114-147).

Theo tác giả, nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH phải gắn với nhu cầu phát triển đất nước. Để đáp ứng nhu cầu nhân lực trình độ cao phục vụ quá trình đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá, phát triển kinh tế tri thức, tích cực và chủ động hội nhập quốc tế, lao động của trí thức GDĐH cần hướng tới việc cung ứng nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu của thị trường. Bên cạnh đó, nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam cần gắn liền với yêu cầu chuẩn hóa để hội nhập quốc tế. Chuẩn hóa chất lượng lao động của trí thức GDĐH cần hướng vào việc đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, đảm bảo giáo dục theo định hướng nghề nghiệp, theo nhu cầu xã hội. Ngoài ra, nâng cao

chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH phải trên cơ sở hình thành thái độ lao động tích cực của mỗi nhà giáo. Chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH phụ thuộc rất nhiều vào thái độ tích cực, tự giác, tận tâm của mỗi nhà giáo mà nếu thiếu nó, lao động sư phạm sẽ trở nên nhàm chán, thụ động, gượng ép và kém hiệu quả. Nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH phải trên cơ sở hình thành và củng cố bền vững thái độ lao động tích cực của mỗi giảng viên cũng như từng cán bộ quản lý giáo dục.

Từ quan điểm trên, tác giả đề xuất những giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH Việt Nam trong điều kiện đổi mới, đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước, trước tác động của xu thế hội nhập, toàn cầu hóa và phát triển kinh tế tri thức, bao gồm:

- Thống nhất và nâng cao nhận thức của toàn xã hội về chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH.

- Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý của Nhà nước và trách nhiệm của các cơ sở đào tạo đối với chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH.

- Hiện đại hóa GDĐH là khâu đột phá để nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức nhà giáo Việt Nam hiện nay.

- Tạo chuyển biến căn bản trong công tác đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ trí thức GDĐH đáp ứng chuẩn nghề nghiệp.

- Đổi mới chính sách trọng dụng, đảm bảo đãi ngộ xứng đáng đối với lao động của trí thức GDĐH.

- Đổi mới căn bản công tác quản lý, coi trọng kiểm định chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH.

Nâng cao chất lượng lao động của đội ngũ trí thức GDĐH được xác định là trách nhiệm lớn lao của toàn xã hội. Trong mức độ đầy đủ, chất lượng lao động của trí thức GDĐH chỉ được đảm bảo trên cơ sở định hướng từ những chủ trương, chính sách đúng đắn của Đảng, Nhà nước, của Bộ Giáo dục và Đào tạo; từ cơ chế tổ chức, quản lý kết hợp với việc kiểm tra, giám sát chất lượng lao động đến hoạt động tự giác, trách nhiệm, sáng tạo của đội ngũ trí thức nhà giáo. Cần thiết phải có những tác động đồng bộ, tổng hợp nhằm khuyến khích mỗi trí thức GDĐH nâng cao nhiệt tình và trách nhiệm nghề nghiệp, phát triển tính sáng tạo, tâm huyết trong sự nghiệp “trồng người”.

Luận án được bảo vệ thành công tại Hội đồng chấm luận án cấp Học viện, họp tại Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh năm 2014.

TA.
giới thiệu